

การบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคการศึกษา 4.0 Learning management with Active Learning in Thailand Education 4.0

พระปวรนนท์ แซ่ลี* ประเวศ เวชชะ** สุวดี อุปปินใจ*** และ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว****

Phawooranan Saelee, Prawet Wetcha, Suwadee Ouppinjai and Somkiet Tunkaew

*, **, ***, **** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

Email: 649814203@crju.ac.th

Received: February 13, 2024: Revised: July 1, 2025: Accepted: July 6, 2025

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 4.0 เป็นการจัดการศึกษาที่จะต้องปรับเปลี่ยนทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้อยู่บนการรู้เท่าทันสื่อ การแสวงหาความรู้ที่รวดเร็วขึ้น และการใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีการทำงาน และโครงสร้างองค์กรซึ่งเปลี่ยนไปจากเดิม เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ คุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 การศึกษาในยุค Thailand 4.0 ไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความรู้กับผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการดำเนินชีวิตไปด้วย ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำกลวิธีและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนและครูผู้สอน เกิดทักษะ จดจำ และมีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่ดีทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และมีทักษะความสามารถที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน ผู้สอนมีหน้าที่กระตุ้นให้เพื่อเรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการของตนเอง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเรียนรู้, การศึกษา 4.0, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

Learning management towards Education in the Thailand 4.0 is educational management that requires changes to both school administrators and teachers. Educational

institution administrators and teachers must be media literate. Acquiring knowledge faster and the use of technology to change lifestyles, ways of working, and organizational structures that have changed from before. The ultimate goal of developing learners into the 21st century is the quality of learners. Active learning management is another approach to learning management that helps develop the quality of education amidst rapid changes in all aspects in the 21st century. Education in the Thailand 4.0 is not just about providing knowledge to students, but also developing important life skills. Teachers can apply various learning strategies and processes to learning management, with a learning management method that focuses on learners. Learners participate in self-practice, creating interactions between classmates and teachers, developing skills, remembering, and continuously developing for the better. The objective is to enable learners to have good physical, emotional, social, and intellectual abilities and to have appropriate skills in the 21st century. Active learning is a learning process in which learners practice by themselves, emphasizing participation in activities between learners and teachers. Teachers have the duty to stimulate students to be excited about learning all the time. Learners can choose to do learning activities according to their interests and needs.

Keywords: Learning Management, Education 4.0, Active Learning

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ซึ่งขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ประเทศไทยจะต้องมีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ซึ่งนอกจากจะผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนาแล้ว จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กันเพื่อก้าวเข้าสู่ “การศึกษา 4.0” อย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาในยุค Thailand 4.0 ไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความรู้กับคนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตไปด้วย ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำกลวิธีและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ จดจำ และมีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศให้ใช้พุทธศักราช (พ.ศ. 2561- 2580) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่

เรียนรู้ตลอดเวลา โดยการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องเป็นครูยุคใหม่ที่ความริเริ่มสร้างสรรค์การเรียนการสอน โดยสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เป็นผู้เสริมแรง สร้างแรงบันดาลใจ ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน รวมทั้งมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และการจะก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากการปรับปรุงเรื่องของหลักสูตร ตำรา และบทบาทของครูผู้สอนแล้ว จะต้องส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตให้กับผู้เรียนด้วย

ดังนั้น การบริหารจัดการการเรียนรู้สู่การศึกษายุค 4.0 จึงเป็นการศึกษาในอนาคตที่จะต้องปรับเปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน หรือตัวผู้เรียน ที่ต้องมีการปรับตัวให้รู้เท่าทันสื่อและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการแสวงหาข้อมูลความรู้ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น หรือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะลดบทบาทในการสอนและถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนน้อยลง แต่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ จดจำ สามารถสร้างองค์ความรู้ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาก็จะปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ที่คอยส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และบริหารจัดการในส่วนต่างๆ ที่จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา

การบริหารจัดการการเรียนรู้

การบริหารจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำสำคัญ 3 คำ ได้แก่ การเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้ และ การบริหาร ซึ่งเมื่อรวมเป็นคำเดียว คือ การบริหารการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และมีผลลัพธ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ (ประเวศ เวชชะ, 2561) การบริหารจัดการเรียนรู้เป็นการสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ เป็นแรงจูงใจที่ดีและเสริมแรงในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความตั้งใจ ไม่เบื่อหน่าย ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีในวิชาด้านการศึกษา (ธนัช มหาสินทรัพย์, 2565) ดังนั้น การบริหารการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ให้เป็นไปอย่างมีระบบ มีมาตรฐานและมีขั้นตอนการดำเนินการแบบเดียวกัน การใช้ทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และความร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ของครูและผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ในการจัดการเรียนรู้จะต้องมีหลักการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะและความพร้อมของผู้เรียน มีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และขอบข่ายเนื้อหาที่เรียนให้ผู้เรียนได้ทราบอย่างชัดเจน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ลงมือกระทำหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสนุกสนาน

เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้จะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนใจใฝ่เรียน ได้รับความสนใจ กระตุ้น จูงใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น และมีการวัดผล การปฏิบัติกิจกรรมให้ผู้เรียนทราบ เพื่อจะได้แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (ประเวศ เวชชะ, 2561)

ความสำเร็จในการบริหารการจัดการเรียนรู้ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้

1) ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน บทเรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อม โดยปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ประกอบด้วย วุฒิภาวะความพร้อมและความสนใจในการเรียน ประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน ความพร้อมทางด้านอารมณ์และร่างกายที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เป็นต้น ปัจจัยเกี่ยวกับบทเรียน ความยากง่าย ความยาว และการมีความหมายของบทเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้จะใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนความรู้ การกำหนดช่วงเวลาในการเรียน การฝึกฝนและทำซ้ำ เพื่อให้เกิดความทนในการจดจำมากขึ้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน

2) ปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ วิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนรู้ ภาวะผู้นำ ทักษะและกระบวนการในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

ดังนั้น การบริหารจัดการเรียนรู้จึงเป็นการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจในสาระวิชาต่างๆ สร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตนเอง มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

การศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0)

ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เป็นนโยบายในรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เกิดวิสัยทัศน์ในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยไปสู่การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและสามารถสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น โดยได้ประกาศทิศทางของประเทศไทย “ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ในอนาคต” ในรายการคืนความสุขให้คนในชาติเฉพาะกิจ ออกอากาศทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559 โดยประเทศไทยก่อนจะเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 ได้ผ่านนโยบายมาตั้งแต่ประเทศไทย 1.0 (Thailand 1.0) โดยเน้นการลงทุนทางภาคเกษตรกรรม เช่น ปศุสัตว์ พืชไร่ พืชสวน โดยมีการส่งออกข้าว ไม้สัก และดีบุก ในยุคต่อมา คือ ประเทศไทย 2.0 (Thailand 2.0) ได้เน้นในเรื่องการลงทุนในอุตสาหกรรมเบาที่ต้องอาศัยแรงงานของคน เช่น การทอผ้า การตัดเย็บกระเป๋า เป็นต้น และประเทศไทย 3.0 (Thailand 3.0) เป็นยุคอุตสาหกรรมหนัก เน้นการลงทุนและส่งออก รวมทั้งอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีคุณภาพสูงขึ้น เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รถยนต์ ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น และขยายไปลงทุนในต่างประเทศ และก้าวเข้าสู่จุดเปลี่ยนเป็น

ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) มีการปรับเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และปรับเปลี่ยนจากการให้บริการพื้นฐาน เป็นบริการที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559)

พัฒนาการของการศึกษาไทย 4.0 มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของประเทศไทย 4.0 โดยเริ่มต้นในยุคแห่งเกษตรกรรม การศึกษา 1.0 จะเน้นการศึกษาแบบพึ่งตนเอง เป็นทักษะที่ใช้เพื่อการประกอบอาชีพต่างๆ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น ในยุคต่อมา คือ การศึกษาไทย 2.0 เป็นยุคการศึกษาที่เน้นด้านอุตสาหกรรม ที่เรียกว่า “ทักษะอุตสาหกรรม” การทำงานของคนจะแบ่งงานกันทำเป็นส่วนๆ โดยแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ในส่วนที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด การศึกษาไทยในยุค 3.0 เป็นการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในด้านการติดต่อสื่อสาร และเข้าสู่การศึกษาไทย 4.0 เป็นยุคที่ต้องการผลิตผลผลิตออกมาให้ได้มากที่สุด เพื่อนำไปประโยชน์ให้แก่ตนเองและชุมชน เรียกว่า “ยุคผลิตภาพ” ในด้านการศึกษาจะเน้นทักษะที่ต้องลงมือทำปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตออกมา (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559) ดังนั้น แนวคิดการศึกษาไทย 4.0 (Education 4.0) เป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาและปรับกระบวนการของการเรียนการสอนให้สอดคล้องและรองรับโมเดลประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้เป็นตัวขับเคลื่อนการเข้าถึงสาระความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มากมายในโลกดิจิทัล เพื่อนำความรู้นั้นมาต่อยอดสร้างนวัตกรรมสร้างปัญญา ด้วยการใช้เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ที่จะช่วยส่งเสริมให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นนักคิด นักสร้างนวัตกรรม แนวคิดการศึกษาไทย 4.0 ดำเนินการโดยคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาในทุกมิติ จากนโยบายการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิรูปและพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับทิศทางของนโยบายโดยใช้ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลผลิตใช้การศึกษาเพื่อการสร้างพลเมือง และใช้การบริหารจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (วรุฒิ เฟื่องพันธ์, 2561) ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ

การจัดการศึกษา 4.0 เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานและทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระวิชาต่างๆ เรียกว่า ทักษะ “3R8C” ยกตัวอย่างทักษะเช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความรู้ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ทักษะในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการมีคุณธรรมจริยธรรมในการเรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะต่างๆ และเป็นคุณลักษณะที่เด็กไทยจำเป็นต้องมี (ธรัช อารีราษฎร์ และวรปภา อารีราษฎร์, 2562) นอกจากนี้ สุพรรณิ บุญหนัก (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษา 4.0 กระบวนทัศน์การศึกษาสู่อนาคตประเทศ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ทักษะของผู้เรียนในยุค 4.0 คือ คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา คิดผลิตภาพ และคิดออกแบบ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ กระบวนการเรียนการสอนตามแผนการพัฒนาประเทศไทย 4.0 จำเป็นต้องมีการบูรณาการใช้กับ

เทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ และสร้างชิ้นงานให้เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการสร้างผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ คือ บัณฑิต โดยเน้นไปที่ทักษะของการเป็นผู้นำกิจกรรม (Facilitator) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ และพัฒนาทักษะด้วยโครงงาน/กิจกรรม

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาไทย 4.0 จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต่อยอดจากการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ โดยการจัดการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดการเรียนรู้นี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างอาชีพใหม่ๆ ในอนาคต ซึ่งคนในสังคมมีอิสระในการสร้างสรรค์แนวคิดและสร้างอาชีพใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง มีการสร้างองค์ความรู้ แนวคิด และสามารถนำเทคโนโลยีมาบูรณาการร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคการศึกษา 4.0

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นแนวทางการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้จะก่อให้เกิดแรงจูงใจที่เพิ่มขึ้น โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือ การร่วมกันอภิปราย การแก้ปัญหา และกิจกรรมโต้ตอบอื่นๆ เป็นต้น (Besa, D. 2023) ซึ่งวิธีหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้เหล่านั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในห้องเรียนให้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมต่างๆ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เพิ่มแรงจูงใจและความสนใจในวิชานั้นๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาสาระของวิชา จากการศึกษาแบบเดิมที่ผู้เรียนต้องใช้ในการท่องจำตามคำสอนของครูหรือเนื้อหาที่อยู่ในตำราเรียน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ จดจำ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ (รัศมี ศรีนนท์ และคณะ, 2561)

กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน การให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน และการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อดึงดูดผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบสืบเสาะ การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา หรือการนำ STEM ศึกษาบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา เป็นต้น (สุดคณิง นฤพนธ์จิรกุล, 2563) กลยุทธ์เหล่านี้สามารถปรับให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้ และสามารถใช้ได้

ในสถานศึกษาต่างๆ ตั้งแต่โรงเรียนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ต้องก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในวิชานั้นๆ ตลอดจนความเข้าใจถึงความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นกลยุทธ์การเรียนรู้แบบ Active Learning ครูผู้สอนจะต้องมีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์ และเต็มใจที่จะทดลองใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน (Besa, D. 2023)

การพัฒนาประเทศในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีความสมดุลในการพัฒนาทุกๆ ด้าน การพัฒนาคนของประเทศจึงมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งการจะพัฒนาคนได้นั้นการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด การพัฒนาการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม การศึกษาสำหรับสังคมยุคใหม่จะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การพัฒนาทักษะที่เกิดขึ้นจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะตามกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการจัดการศึกษาภายใต้กรอบการศึกษาไทย 4.0

ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ได้ให้ความสนใจในการนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เรียน ที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการจดจำที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้หรือแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถเลือกกิจกรรมตามความต้องการและความสนใจของตนเอง ไม่มีการบังคับหรือยึดเยียดความรู้ให้กับผู้เรียน แต่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ สนใจ เข้าใจ และจดจำ จนเกิดเป็นทักษะ ซึ่งผู้เรียนสามารถจะนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือต่อยอดไปถึงการทำงานในอนาคตได้

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคศึกษา 4.0 จัดการศึกษาโดยมีกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการและสอดคล้องการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการศึกษาของผู้เรียนจึงมีการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมและมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะของผู้เรียนให้มีความเหมาะสม จะเห็นได้ว่าการศึกษาในรูปแบบเดิมของไทยจะเป็นการศึกษาที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอด บรรยายให้ความรู้กับผู้เรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความรู้เพียงฝ่ายเดียว โดยที่ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยมากในการร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้สรุปความรู้ให้ผู้เรียนเอง โดยผู้เรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงวิสัยทัศน์ของตนเอง ผู้เรียนไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งแนวคิดหรือองค์ความรู้อาจมีความแตกต่างจากการสรุปของครูผู้สอน แต่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาตัวตนของตนเอง ค้นพบสิ่งที่ตนเองชอบและถนัด สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น จากการลงมือปฏิบัติจริงสามารถแสวงหาความรู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นการเรียนรู้เชิงรุกจึงสามารถตอบสนอง

เป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้ ในการพัฒนาศักยภาพ และทักษะความสามารถของผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อบรรลุเป้าหมายของการศึกษา ในยุค 4.0

สรุป

การบริหารจัดการการเรียนรู้สู่การศึกษายุค 4.0 เป็นการจัดการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องรู้เท่าทันสื่อ สามารถแสวงหาความรู้ และใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานและโครงสร้างองค์กร รวมทั้งการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้ ความสามารถ สามารถคิดค้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำไปใช้เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่ดีทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และมีทักษะความสามารถที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนมีหน้าที่กระตุ้นให้เพื่อเรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจ ตั้งใจ และสามารถจดจำข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถนำไปสู่การประยุกต์การเรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ: กระทรวง.
- ณัช มหาสินทรัพย์. (2565). การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 11(2), 12-22.
- ธรัช อารีราษฎร์ และวรปภา อารีราษฎร์. (2562). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตามกรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 สู่การจัดการศึกษา 4.0. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประเวช เวชชะ. (2561). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). การศึกษา 4.0. เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัศมี ศรีนนท์ และคณะ. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(1), 331-343.

- วรวิทย์ เพ็งพันธ์. (2561). การศึกษาไทย 4.0 กับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 29(3), 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุดคณิง นฤพนธ์จิรกุล. (2563). การเรียนรู้เชิงรุก: ความท้าทายของครูไทยยุคการศึกษา 4.0. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 15 และเครือข่ายวิจัยประชาชน ครั้งที่ 5 โลกไร้พรมแดน: ทิศทางการศึกษา สุขภาวะ และนวัตกรรม*, 1204-1215.
- สุพรรณิ บุญหนัก. (2564). การศึกษา 4.0 : กระบวนทัศน์การศึกษามุ่งสู่อนาคตประเทศ. *วารสาร วิจัยศรีล้านช้าง*, 1(1), 41-53.
- Besa. D. (2023). Active learning and effective teaching strategies. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 7(4), 136-142.